

Микола ЦИБ

11 грудня 2009 року виповнилося 127 років з дня народження греко-католицького священика Андрія Бандери, а 10 липня 2010 року – 69 років з дня його насильницької смерти (розстрілу радянською владою). Важливо, щоб збереглася в пам'яті народу світла постать о. Андрія Бандери. Адже його життя і служіння стало прикладом і уосібленням долі тисяч греко-католицьких священиків, які загинули мученицькою смертю за Віру, Церкву і Батьківщину. І саме тому Постуляційний центр УГКЦ готує матеріали про життя і діяльність цього душпастиря на розгляд Конгрегації у справах святих у Ватикані, яка після ретельного вивчення документів розгляне справу зачислення о. Андрія Бандери до лику блаженних.

Родина – середовище духовно-патріотичного зросту Андрія Бандери
Андрій Бандера народився 11 грудня 1882 р. в м. Стрию (на Ланах), де на той час проживали його батько Михайло і мати Євфросина з дому Білецьких. Для родини Бандерів побожність і патріотизм були традиційними рисами. Любов до Батьківщини підсилювалась позитивними прикладами визначних суспільно-політичних діячів, котрі не раз гостювали у Бандерів. Серед таких були, зокрема: посол до парламенту Австро-Угорщини Ярослав Веселовський, активний діяч Галицької кооперації Павло Глодзінський, скульптор Михайло Гаврило, виходець зі Східної України. Це позначилося, очевидно, на вихованні та формуванні зрілої духовно-патріотичної свідомості Андрія Бандери.

Студентські роки Андрія Бандери

1901 р. Андрій закінчив Стрийську гімназію і продовжив навчання на богословському факультеті Львівського університету. Із запалом приступивши до навчання в університеті, молодий студент через свою допитливість додатково відвідував лекції з філософії, сільського господарства та кооперації. До того ж він був завзятим книголюбом. Зі студентських літ Андрій Бандера бере активну участь у суспільно-політичному житті Галичини. Він був членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка, ще в юному віці вступив до Національно-демократичної партії, працював у Калуській філії сільського господарства, провадив роз'яснювальну роботу серед селян у період виборів до Австрійського Парламенту та Галицького Сейму.

Андрій Бандера – добрий пастир
(священниче служіння)

Після студій А. Бандера одружився з Мирославою Глодзінською, дочкою священика, а 1906 р. й сам прийняв священничий сан з рук Митрополита Андрея Шептицького у Львові. Згодом став сотрудником на парохії с. Старого Угринова на Калушині, а з 1913 р. о. Андрій сам стає парохом сіл Старий Угринів та Бережниця. Саме в той час у Старому Угринові відновлено після пожежі храм В'їзду Господнього в Єрусалим. Парохіяни відгукувалися про о. Андрія Бандеру як про доброго пастиря, який захищав бідних і не брав грошей за треби. Парох багато працював з вірянами, заохочував селян до читання літератури, надаючи книги з власної бібліотеки. Про цього священика згадують як про справжнього пастиря, який у будь-яку пору дня чи року пішки долав десятки кілометрів заради допомоги потребуючій душі. Більше дбав про матеріали для відбудови

зруйнованих під час війни селянських хат, аніж про власний дах над головою.

Капеланське служіння о. Андрія Бандери в лавах УГА

Коли 1919 р. було проголошено Західно-Українську Народну Республіку, о. Андрій Бандера був на посаді посла Української Національної Ради ЗУНР у Станіславові (тепер Івано-Франківськ) від Калуського повіту. З початком українсько-польської війни в 1918-1919 рр. і під час Чортківської офензиви Андрій Бандера, залишивши дружину Мирославу з дітьми у пароха Ягольниці, тестя свого брата Йосифа, добровільно вступає до лав молодшої Української Галицької Армії. Там священник став капеланом 9-го полку 3-ї бригади 2-го корпусу УГА. Капелан о. Андрій, як і десятки інших священників, своїм служінням, молитвою та власним прикладом підносили українських стрільців і старшин на дусі. А священникові-капеланові у війську було нелегко, адже випадало бачити багато людських страждань і смертей. Не лякаючись хвороби, о. Андрій сповідав і причащав не лише ранених вояків, але й хворих на тиф, внаслідок чого і сам переніс цю страшну недугу. Проте, з Божої милости, залишився живим.

Початок хресного шляху о. Андрія Бандери

Улітку 1920 р. після невдалого для українців завершення національно-визвольних змагань о. Андрій Бандера повернувся додому до Старого Угринова, принісши потай захований під одягом капеланський синьо-жовтий прапор. Цей прапор у таємному місці зберігався до 1989 р., потім – у сільській церкві, а тепер – в експозиції музею Степана Бандери. Восени того ж року о. А. Бандера знову стає парохом, зазнаючи утисків від польської влади: упродовж року щосуботи отець був змушений «відмічатися» в поліції. Незабаром отця спіткали важкі терпіння й випробування: померла від туберкульозу горла 34-річна дружина, залишивши вісьмох дітей, а невдовзі померла ще немовлям наймолодша донька Мирослава. Отець Андрій залишився сам на сам з сімома дітьми в той час, коли найстаршій дочці було 15, а наймолодшому синові Богдану – 2 роки. Проте, навіть будучи вдівцем, попри особисте горе, сумлінно виконував священничі обов'язки і залишився не тільки добрим пастирем, але й безстрашним патріотом.

1928 р. українські політичні сили, особливо УВО (Українська військова організація), почали активну підготовку до відзначення 10-ї річниці Листопадового зриву. З цієї нагоди було заплановано впорядкувати могили січових стрільців і воїнів УПА, створити символічні могили в кожному місті й селі, щоб ушануванням пам'яті полеглих Героїв оживити в народі національно-визвольну ідею. Діяльну участь у цій акції взяв і о. Андрій Бандера. Отож, як бачимо, він черговий раз долучається до нової хвилі визвольних змагань. Так, 4 листопада на парохії в селі Бережниця ревний душпастир відправив молебень на могилі січових стрільців. У палко виголошеній проповіді о. Андрій закликав вигнати поневолювачів зі своєї землі, а в кінці почав пісню на слова Івана Франка, яку підхопили всі присутні: «Не пора, не пора, москалеві й ляхові служити». А тим часом у ніч з 3 на 4 листопада було розклеєно листівки УВО, у яких містився заклик до народу повалити польський уряд і визволити Галичину (це була робота Степана Бандери, сина Бережницького пароха). Поліція інкримінувала о. Андрію порушення громадського порядку та виступ проти існуючої влади й завела на нього кримінальну справу, яку все ж було закрито за недостатністю доказів аж у липні 1929 р. Під час слідства о. Андрій Бандера наголошував, що це не була якась політична акція, а молебень за полеглих борців за волю України.

Проте невдовзі, а саме у 1930 р., священника Андрія Бандеру разом з сином Степаном знову заарештувала польська влада за підготовку зустрічі Митрополита Андрея Шептицького з парохіянами. Однак після владнання цієї справи невтомний душпастир й надалі залишився ревним захисником свого поневоленого народу.

У січні 1931 р. в Бережниці у місцевому костелі поляки так принизливо і зневажливо говорили про українців, що це призвело до сутички з греко-католиками, очолюваними своїм парохом Андрієм Бандерою. Внаслідок цього було розпочато ще одне слідство, яке тривало понад два роки і було припинене в листопаді 1933 року.

Нова хвиля арештів і смерть о. Андрія Бандери

Восени 1939 р. у Галичину прийшли більшовики «визволяти» братів-українців.

Передбачаючи репресії, ОУН під проводом Степана Бандери декілька разів доручала підпільникам переправити о. Андрія Бандеру з дітьми за кордон, а саме в Мюнхен (де тоді й перебував сам керівник ОУН). Проте о. Андрій відмовився від переїзду, мовляв: «Що буде моїй громаді, то буде зі мною. Не маю релігійного, духовного права, і не маю права, як патріот український, лишати громаду». На пропозицію переправити хоча б дітей відповів: «Діти будуть зі мною, нехай діється Божа воля». На репресії не довелося довго чекати. 22 травня 1941 р. о. Андрія Бандеру і його двох дочок, Марту та Оксану, заарештували енкаведисти. У Станіславові на священника було заведено кримінальну справу. П'ятого дня після арешту отця Андрія відправили до Києва в 3-тє управління НКДБ УРСР. Слідство вів уповноважений 3-го відділу молодший лейтенант держбезпеки Войцехівський. З протоколів дізнаємося, що о. Андрій говорив про себе такі слова: «Офіційним членом ОУН я не був з релігійних мотивів. Погоджуючись з принципом, що кожна влада від Бога, я є симпатиком українських націоналістів. Сам ніякої участі в ОУН не брав, хоч мені відомо про практичну діяльність ОУН в західних областях України і за кордоном». Допити тривали до початку липня 1941 р. Передбачаючи свій близький кінець, дивлячись смерті у вічі, добрий пастир не засуджував нікого і не просив катів про помилування. Члени трибуналу винесли смертний вирок за 54-ю статтею Карного кодексу УРСР людині, в діях якої не було ані краплі злочину, натомість усі звинувачення були побудовані на неперевірених свідченнях, здобутих, зокрема, внаслідок нелюдських тортур над священником. За два дні, а саме 10 липня 1941 р., о. Андрія Бандеру розстріляли... І тільки у 1992 р. родина Героя дізналася про долю свого батька і отця; того ж таки року прокуратура незалежної України визнала священника УГКЦ Андрія Бандеру невинним в інкримінованих йому більшовиками злочинах.

Діти о. Андрія Бандери – патріоти та страдники за Батьківщину

Забігаючи наперед, зазначимо, що життєвий шлях о. Андрія, як і цілої родини Бандерів, є яскравим уособленням трагічних сторінок історії України ХХ ст. Життя не шкодувало й дітей о. А. Бандери – усі вони або загинули, або зазнали жорстоких переслідувань і страждань. Старший із синів, Степан, став провідником ОУН. Він неодноразово був ув'язненим у польських в'язницях, і навіть засуджений до страти, яку замінили, однак, на довічне ув'язнення; в період з 1941 до 1944 р. пережив фашистський «Саксангауз», а далі – чужина й постійне «полювання» на нього працівників радянських органів МГБ-КДБ. 15-го жовтня 1959 р. Степанові Бандері заподіяно смерть рукою агента радянських спецслужб у Мюнхені (Німеччина). Інші два сини о. Андрія Бандери, Василь і Олександр, загинули в німецькому Освенцимі 1942 р. Василь Бандера був членом ОУН, а після проголошення української держави 30.06.1941 р. був співробітником Обласної

управи в Станіславові, у свій час йому довелося бути в'язнем польської Берези Картузької. Олександр Бандера, також член ОУН, був доктором політекономії. Ще один син, Богдан, загинув у 1943 році на Миколаївщині у селі Піски. Дочки о. Андрія Бандери постраждали не менше, ніж його сини. Їх заарештували одночасно з батьком у 1941 р. Одна з них, Марта, провела в радянських таборах усе подальше життя і померла у 1982 р. у смт. Сухобузінно Красноярського краю (теперішня Російська Федерація). Інша донька, Володимира, втративши в радянських таборах Мордовії чоловіка, священника Теодора Давидюка, формально була звільнена 1956 р., але й надалі зазнавала переслідувань з боку владних структур аж до кінця 90-х років ХХ ст. (навіть у паспорті поряд із прізвищем чоловіка була дописка «Бандера», ніби тавро). Володимира померла 2001р. Наймолодша з дочок о. Андрія, Оксана, переживши довголітні заслання, які тривали з 1941 до 1989 р., ніби «на зло» вже не існуючій ворожій системі, мешкає у м. Стрию, а 22-го грудня 2009 р. відзначила своє 90-ліття.

Ім'я о. Андрія Бандери сьогодні

Завдяки старанням Митрополита Андрея Шептицького сьогодні в Центральному історичному архіві у Львові зберігаються численні матеріали про життя і діяльність о. Андрія Бандери. До них належать: метрика про хрещення, документ про висвячення, матеріали про навчання на богословському факультеті Таємного Львівського Університету. З архівних документів дізнаємося, що о. Андрій Бандера був здібною і талановитою людиною. Митрополит Андрей Шептицький високо оцінював душпастирську діяльність о. А. Бандери, адже він був не лише ревним священником, але й дбав про культурно-просвітницьку діяльність, вболівав за збереження української мови та історії, збереження українського церковного обряду тощо. За результатами останніх досліджень, встановлено родинні зв'язки Степана Бандери по материнській лінії з блаженної пам'яті Патріярхом Мирославом Любачівським.

Місце поховання о. Андрія Бандери, як і десятків тисяч знаних і незнаних героїв нації та мучеників Церкви, невідоме. Однак важливо, щоб збереглася в пам'яті народу світла постать о. Андрія Бандери, який у важкі часи випробувань і сам залишився вірним Богові, Церкві та Батьківщині, і дітей своїх виховав у такому ж дусі жертвовності. Один з них став символом національно-визвольних змагань України ХХ ст.

Релігійно-суспільний часопис Дрогобицької Духовної Семінарії «Слово» № 1 (41)
січень-квітень 2010, с.34-36